

Nr 332.

Godkänd av första kammaren den 6 juni 1924.

Godkänd av andra kammaren den 6 juni 1924.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

(Första lagutskottets utlåtande nr 41.)

TILL KONUNGEN.

Genom en den 19 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 125, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till dels lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken, dels ock lag om stads läggande under landsrätt.

I samband med berörda proposition har riksdagen till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta motioner.

Såsom av frågans tidigare behandling framgår, hava två huvudskäl legat till grund för den ifrågasatta lagstiftningen, nämligen dels önskemålet om en ur rättskipningens synpunkt lämpligare domstolsorganisation för ifrågavarande städer och dels intresset av att, i den mån sådant är möjligt, underlätta genomförandet av den rättegångsreform, som är under beredning.

Vad då den första av dessa synpunkter beträffar, rättskipningens tillgodo-seende, delar riksdagen den av såväl processkommissionen som departementschefen uttalade meningen, att de små domkretsar, som våra minsta städer bilda, kunna utgöra ett hinder för ett i allo tillfredsställande handhavande av rättsvården inom dessa städer; detta framför allt på grund av svårigheten att få de i regel rätt lågt avlönade domarposterna uti ifrågavarande städer besatta med för domarvärv lämpade personer samt den fara, som ligger

i att — även om kompetenta personer erhållas — dessa genom domargörömlens ringa omfattning snarare gå tillbaka än förkovras i skicklighet. Man torde också få utgå från att vid den under utredning varande processreformens genomförande domkretsarna i riket komma att så regleras, att de minsta städerna erhålla gemensam domstol med närliggande landsbygd. Med de olägenheter, som sålunda äro förknippade med småstäders egen jurisdiktion, och med den utsikt till förändring inom rätt snar framtid av domkretsindelningen i riket, som den blivande processreformen öppnar, finner riksdagen skäl tala för att, i den mån sådant kan ske utan att andra intressen trädas för nära, främja det syfte, som med förevarande proposition avses, nämligen ett överförande snarast möjligt av de minsta städerna till att lyda under landsrätt.

I sådant syfte hava redan vissa åtgärder blivit vidtagna. Sålunda har genom kungl. cirkulären den 2 juli 1915 och den 7 maj 1918 föreskrivits, att vid inträffande ledighet å borgmästartjänsten i vissa mindre städer med tjänstens återbesättande skall anstå i avbidån å särskild utredning angående lämplig organisation av stadens rättskipning och förvaltning. Vidare uppdrogs under år 1918 åt särskilda kommitterade, bland annat, att, där så krävdes genom direkta förhandlingar, i förekommande fall söka utröna möjligheterna för genomförande av förläggning under landsrätt.

De sålunda vidtagna åtgärderna hava emellertid icke visat sig tillräckliga att påskynda ett överförande av de minsta städerna till att lyda under landsrätt. Städernas representationer hava nämligen, då fråga härom väckts, i regel motsatt sig en sådan förändring under åberopande dels att den särskilda jurisdiktionens upphävande vore ägnad att för dem medföra såväl olägenheter beträffande rättskipningen och i andra avseenden som ock ej sällan ökade kostnader. Så vitt riksdagen kunnat finna, bero dessa betänkligheter i främsta rummet på ett underskattande av den snabbhet och den anpassningsmöjlighet, som landsbygdens nuvarande domstolsorganisation erbjuder. I sådant avseende må erinras om lagstiftningen angående anordnande av särskilda tingssammanträden med s. k. tremansnämnd samt angående möjlighet att upptaga växel mål även vid häradsrätt. Ej heller torde man inom vederbörande stadssamhällen till fullo insett värdet av att genom stadsstyrelsens anordnande enligt de år 1920 vidtagna ändringarna i förordningen om kommunalstyrelse i stad en stad, som lyder under landsrätt, kan genom att till kommunalborgmästare utse en jurist och bereda denne plats i drätselkammaren, för den kommunala förvaltningen tillgodogöra sig ifrågavarande tjänstemans hela arbetskraft, något som icke i samma utsträckning låter sig göra i fråga om en borgmästare, som tillika är ordförande i rådhusrätten.

Emellertid är det tänkbart, att i vissa fall en landsrättsförläggning kan medföra olägenheter för vederbörande stad, exempelvis därigenom att avståndet till tingsstället blir avsevärt. Även låter det tänka sig, att en stads förläggande under landsrätt kan genom ansenlig ökning av häradsrättens och domhavandens arbetsbörda eller på annat sätt medföra olägenheter för den domsaga, med vilken sammanläggningen sker.

Med hänsyn till vad riksdagen sålunda anfört anser riksdagen visserligen

lämpligt, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att, där omständigheterna sådant påkalla, besluta om en mindre stads förläggande under landsrätt även mot stadsrepresentationens vilja, men att å andra sidan denna befogenhet förbindes med sådana förbehåll och inskränkningar, att tillämpningen av densamma ej må kunna giva anledning till berättigat missnöje.

I sådant avseende är i propositionen föreslaget, att förordnande, som här avses, må av Konungen meddelas endast om sådan åtgärd efter utredning och stadens hörande finnes vara till gagn för rättsvärden och icke för staden medföra ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet. Riksdagen förväntar, att redan iakttagandet av detta villkor i månget fall skall leda till att en stads förläggande under landsrätt mot dess vilja icke kommer att av Konungen beslutas.

Då emellertid nämnda inskränkning icke torde kunna anses tillräcklig, vill riksdagen föreslå, att från lagens tillämpningsområde må uteslutas städer, vilkas folkmängd uppgår till 3,000, men ej till 4,000 personer. Då de åberopade olägenheterna för städerna av en tvångsförläggning företrädesvis torde förekomma i de större av dem, skulle genom ett antagande av detta förslag anledningarna till missnöje mot ifrågavarande åtgärd i väsentlig mån hava avlägsnats.

Ytterligare synes det vara rimligt, att en tvångsförläggning ej verkställs mot en mycket stark opinion inom den stad, frågan gäller. Riksdagen föreslår därför, att en dylik åtgärd ej må av Konungen kunna beslutas, då stadsfullmäktige med en majoritet av minst $\frac{2}{3}$ av de avgivna rösterna motsatt sig densamma.

Slutligen anser riksdagen det vara lämpligt, att i lagen mera bestämt kommer till uttryck, att den prövning, som skall föregå ett beslut om stads läggande under landsrätt, skall avse förhållandena jämväl i den domsaga, i vilken staden kan komma att ingå.

Med hänsyn till den inskränkning i tillämpningsområdet för Kungl. Maj:ts förslag, som sålunda nämnts, synes något behov ej föreligga att i lagen inrycka föreskrift om obligatorisk anmälan hos Kungl. Maj:t om borgmästareledighet i stad, där, oavsett folkmängden, rådhusrätten består av en eller högst två lagfarna ledamöter. Riksdagen föreslår därför, att i 2 § av den föreslagna lagen uteslutning måtte ske av orden »eller i vars rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren sitter endast en lagfaren ledamot».

Riksdagen får således härmed tillkännagiva, att riksdagen godkänt Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken men icke kunnat i oförändrat skick bifalla Kungl. Maj:ts förslag till lag om stads läggande under landsrätt utan för sin del antagit följande förslag till

L a g

om stads läggande under landsrätt.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

På framställning av vederbörande stadsfullmäktige eller eljest med deras samtycke äger Konungen förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden läggas under landsrätt.

Beträffande stad, vars folkmängd understiger *tre* tusen personer, äger Konungen, då borgmästartjänsten är ledig, även utan stadens samtycke meddela förordnande, varom i första stycket sägs, om, efter utredning och vederbörandes hörande i den ordning nedan stadgas, stadens läggande under landsrätt finnes vara till gagn för rättsvärden samt icke medföra ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för *befolkningen i staden eller i den domsaga, vari staden skulle ingå. Hava stadsfullmäktige i staden med minst två tredjedels majoritet uttalat sig mot dess läggande under landsrätt, må förordnande, varom nu sagts, ej meddelas.*

2 §.

Då borgmästartjänsten blivit ledig i stad, vars folkmängd understiger *tre* tusen personer, skall länsstyrelsen därom ofördröjligen göra anmälan hos Konungen; och ankomme på Konungens beslut, huruvida, genom länsstyrelsens försorg, utredning skall verkställas angående stadens läggande under landsrätt.

Sådan utredning skall särskilt avse den ifrågasatta förändringens verkningar med avseende å rättsvärden och stadens ekonomiska förhållanden. För utredningens verkställande äge länsstyrelsen, där det finnes erforderligt, förordna utredningsman till sitt biträde. Närmare bestämmelser om utredningen meddelar Konungen.

Över utredning, varom ovan stadgas, skall länsstyrelsen inhämta yttrande av stadsfullmäktige och vederbörande häradsrätt och insända därefter handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande till Konungen.

3 §.

Vid förordnande om rådhusrätts upphörande skola tillika meddelas erforderliga bestämmelser med avseende å stadens rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten ävensom de särskilda föreskrifter, till vilka stadens förening i judiciellt hänseende med visst tingslag må föranleda.

4 §.

Vad i denna lag stadgas om stadsfullmäktige gäller, där sådana ej finnas, om allmän rådstuga.

Denna lag skall träda i kraft den 20 juni 1924, från och med vilken dag Kungl. Maj:ts cirkulär den 2 juli 1915 (nr 228) och den 7 maj 1918 (nr 299) till Kungl. Maj:s befallningshavande i länen i anledning av ifrågasatt anstånd med åtgärder för återbesättande av vissa borgmästartjänster skola upphöra att gälla *beträffande stad, vars folkmängd understiger tre tusen personer.*

Stockholm den 6 juni 1924.

Med undersåtlig vördnad.
